

אהבה אחת
בשתי שפות
עמ' 15

פועלי כל הארצות התאחדו!

זה הדרך

ZO HADEREKH زوهديرخ

גיליון 17 מיוחד לחג / 24 באפריל

1 במאי נגד המלחמה

עמ' 5-6

שלושת הכיבושים של עזה

מכתבים למערכת

בין 7 באוקטובר ל-7 באפריל

מה שעשה החמאס לישראל ב-7 באוקטובר הוא נורא, אך מגיע בקושי לקרסוליים של מה שעשתה ישראל לעזה ב-7 בנובמבר, והמשיכה ב-7 בדצמבר, והגיעה גם ל-7 בינואר, ולא סיימה ב-7 במרס, עברה כבר את 7 באפריל ואיש אינו יודע מתי זה יסתיים. על נקמה זו של ישראל כלפי עזה ועל התוצאות ההרסניות שלה – מסתכל כל העולם, ובו מתמקדת תשומת הלב. עד כדי כך, שבעיני העולם 7 באוקטובר הפך עניין שולי.

ממשלת נתניהו הגדירה את המלחמה בעזה "תמרון". מהניסיון שנצבר מאז ניסיונות שחרור החטופים עולה כי אי-אפשר לבצע החלפות תוך כדי "תמרון". התמרון הוא שדה ניסויים צבאי חי, המתאפשר בעזרת כסף ונשק אמריקאיים. תוך כדי התמרון נשמעים קולות שמחה: "הנה אנחנו חוזרים לעזה"; "הנה אנחנו מסלקים את תושביה"; "הנה אנחנו מתכוננים להתיישב ולבנות שם". אלה קולותיהם של שותפים לשלטון, המתייחסים אל החטופים כאל דבר שאפשר להקריבו למען מטרותיהם הפוליטיות.

הפעולה הנקמנית של הרג רבבות ושל הרס בעזה, בצד המחשבה האווילית שהעולם לא רואה, לא יודע ולא מבין, יוצרת בעולם יחס בעייתי ומסוכן כלפי לישראל שרק גובר. בגלל עמדותיה נגד המלחמה, שופרות השלטון תוקפים ללא הרף את חד"ש ואת נבחריה, לטענתם - בגלל "תמיכתה באויב". אך חמאס, חיזבאללה, ומשמרות המהפכה של איראן הם פונדמנטליסטים דתיים האחראים למותם של קומוניסטים. כלומר: שני הצדדים אינם נמנים עם ידידי חד"ש.

י. מר, חיפה

מק'קאן ו"פריצת המוות"

הסופר קולום מק'קאן, שעל ספרו 'אפירוגון' העוסק בסכסוך הישראלי-פלסטיני פורסם באחרונה (ר' 'זו הדרך', 10.4), הוא גם מחברו של האפוס הפוליפוני "יסתובב לו העולם הגדול". הספר, המתאר היבטים מגוונים וסותרים של החיים בארה"ב, יצא לאור באנגלית ב-2009. המהדורה העברית של ספר זה פורסמה ב-2013 בהוצאת עם עובד.

אחד הקולות המובאים בספר הם של ג'ושוע, חייל אמריקאי שנשלח להילחם בווייטנאם, ואשר התפקיד שמוטל עליו הוא להכין רשימות של שמות הנופלים, אותן הוא מכנה "פריצת המוות". על אחד ממכתביו להוריו המודאגים מספרת קלייר, אמו של ג'ושוע, לחברותיה: "בבסיס המלחמה עומד רהב, הוא אמר. גברים זקנים שלא יכולים להסתכל בראי, אז הם שולחים את הצעירים אל מותם. המלחמה היא מפגש של גאווותנים. הם רוצים שזה יהיה פשוט – שגא את האויב. אל תכיר אותו. זאת מלחמה בלתי אמריקנית, מאין כמוה, הוא טען. אין מאחוריה שום אידיאליזם, רק תבוסה. ב'פריצת המוות' שלו היו עכשיו יותר מארבעים אלף שמות לדיווח, והמספרים גדלו והלכו. לפעמים היה מדפיס את השמות. התדפיסים כיסו את המדרגות פעם ופעמיים" (עמוד 135).

תלמה דקל, ת"א-190

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com

או לתיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

דברים בשם אומרם

מב מיכאלי: אחד בפה ואחד בלב

"אחת מהצעות החוק שהפכה לחוק לפני יציאת הכנסת לפגרה היא 'חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 157), התשפ"ד-2024' שמאחוריה, על פי טענות האופוזיציה, עומדת הכוונה להזרים כספים להתנחלויות מיישובים הסמוכים להם בתוך הקו הירוק. ההצעה עברה בקריאה שלישית ברוב של 47 בעד מול 30 מתנגדים. יו"ר העבודה, מרב מיכאלי, טענה בעיתונות כי החוק 'פוגע אנושות בלגיטימיות הבינלאומית של ישראל. זה סיפוח דה פקטו שמחיל חוק ישראלי על יהודה ושומרון בניגוד לכל מה שמותר בחוק הבינלאומי. בנוסף, מייצר עוד אי-שוויון ועוד פריבילגיות להתנחלויות על פני היישובים שבתוך מדינת ישראל'. בדיקת 'שקוף' מעלה כי בניגוד לשלושת חברי סיעת העבודה האחרים, ח"כ מיכאלי לא טרחה לבוא להצביע נגד החוק".

שי גטניו, "שקוף", 7.4

איך נראה אפרטהייד? צפו בערוץ 14

"ערוץ 14, שבבעלות המיליארדר החרדי יצחק מירילשילי, הוא ערוץ תעמולה מובהק בשירות פוליטיקאי אחד - ראש הממשלה בנימין נתניהו. בשנים האחרונות, בעוד הערוץ הפיץ את תעמולת ראש הממשלה, פעלה ממשלת נתניהו כדי לסייע לו מבחינה כלכלית. הוא גם הוביל את ההסתה נגד החברה הערבית בישראל בחודש הראשון שלאחר מתקפת חמאס ובלט בהתעלמותו מכך שבין החטופים ע"י חמאס היו גם בדואים. בדיקה שנתיית של שתי התוכניות המרכזיות בערוץ, מהדורת החדשות המרכזית ו'הפטריוטים', מלמדת כי בערוץ 14 מדירים כמעט לחלוטין את החברה הערבית. בשתי התוכניות, שיעור הייצוג של החברה הערבית עומד על כ-0.7%, שבריר משיעור האזרחים הערבים בישראל".

און פרסיקו, "העין השביעית", 10.4

האיש הנכון בתפקיד הנכון

"ראש הממשלה בנימין נתניהו הודיע על החלטתו למנות למזכירו הצבאי את תא"ל רומן גופמן, שנחשף ב'הארץ' כי אישר להפעיל נער לטובת מבצע השפעה, ובכך גרם למעצרו הממושך. בעת היותו מפקד אוגדה 210 שלחו שני אנשי מודיעין באישורו של גופמן ידיעות מסוגות לבן 17, וביקשו שיפרסם אותן בעמודים שהפעיל ברשת בניסיון ליצור "מבצע השפעה" — אף שלא הוסמכו לכך. הנער הואשם בפרסום מידע סודי ברשתות החברתיות והוחזק במעצר במשך כשנה וחצי, עד שלבסוף בוטל כתב האישום נגדו לאחר שהתברר כי הופעל מטעם הצבא. זאת אף על פי שהאוגדה שעליה פיקד אינה עוסקת בלוחמה פסיכולוגית ואנשיה לא הוסמכו לכך. כמו כן, מעורבותו של גופמן הוסתרה מהקטין ומצוות ההגנה שלו".

מיכאל האזר טוב, "הארץ", 8.4

חפגנים בנצרת לציון ה-1 במאי 2023 (צילום: אל אחיאד)

להפוך את יום העובד הבינלאומי ליום מאבק

האתגר הכפול: שלום ושוויון

לתקומת ישראל השנייה, כי כך נדרש, כך מחייב המצב, כי כך נעשה, וללא ספק, נצליח", סיים. אכן, יש להיאבק ללא הפסקה בממשלת השחיתות. אך ישנו עם המשתוקק לצאת מעבדות לחירות – זהו העם הפלסטיני, השקוף בעיניי סגן הרמטכ"ל לשעבר.

זכות ההגדרה העצמית של העמים, המאבק בקולוניאליזם, המערכה נגד הדרה וגזענות היו לנכסי צאן ברזל של מעמד העובדים. ערכים אלה אף יהיו חלק מסיסמאות הפגנות ה-1 במאי בישראל ובעולם. ערכים מעמדיים אלה לא קיימים בעולמו של גולן.

בימים של רווחי עתק

בצל המלחמה, ובסיוע של ממשלת הימין, חלקם של העובדים בעוגת ההכנסה הלאומית יורדת בהתמדה. לעומת זאת, חלקם של המעסיקים דווקא עולה בשיעורים הגבוהים ביותר מאז קום המדינה. ערב יום הסולידריות הבינלאומי של העובדים, ה-1 במאי, לנתון זה משמעות מיוחדת לאור רווחי העתק של הבנקים הגדולים ויצרניות הנשק, העלאת המחירים הבלתי פוסקת של היבואנים ורשתות השיווק והתעסקותם של כלל המעסיקים שלא לעלות את שכר העובדים "כי אנחנו במלחמה".

"אנחנו במלחמה" תהיה בקרוב גם סיסמתו של שר האוצר והמושבות סמוטריץ', בבואו להסביר מדוע יש לפגוע בשכירים באמצעות העלאת המע"מ והמיסים על העבודה בעודו מחזק את ההתחליות והכיבוש.

אך המלחמה, למדנו בשבועות האחרונים, לא הפסיקה את המחאה ההמונית נגד ממשלת הימין. המלחמה לא הפסיקה גם את מאבקי העובדים (ר' ידיעות עמ' 4). ה-1 במאי ההולך וקרוב מהווה ההזדמנות מצוינת כדי לשוב להסביר מזהו מהותו של הקפיטליזם הישראלי: מלחמה וכיבוש, גזענות וניצול, ממשלות מושחתות המשרתות בעלי הון מקומיים וזרים. המערכה לשלום ולשוויון - זהו האתגר הכפול העומד בפני מי שמעוניין לשנות את החברה הישראלית מן היסוד (... ויאיר גולן לא נמנה עמם).

שמואל אורניץ'

ה-1 במאי, יום העובד הבינלאומי, יצוין בכל העולם ורק בישראל ארגוני העובדים יתעלמו מקיומו ומשמעותו ההיסטורית והעכשווית. מההסתדרות, שזה עשרות שנים נטשה את הדגל האדום ואת ההמנון "האינטרנציונל" ואף ממגדירה עצמה "א-פוליטית" (?) לא ניתן לצפות לדבר. כוח לעובדים יפרסם מנשר גדוש אמירות נכונות על מהות הקפיטליזם והניצול המעמדי – אך ללא כל אירוע ציבורי אודותיו ובלי לתרגם עקרונות אלה לשפת המציאות. אך אלפי פעילות ופעילי מק"י וחד"ש, שנותרו נאמנים לערכי האחווה בין העמים והאינטרנציונאליזם של העובדים הכה נחוצים בעת הזו, יפגינו ברחבי הארץ (ר' מודעה בעמ' 16).

בימים של רעב ושפיכות דמים

אחת המשימות הראשונות ביום העובד הבינלאומי הקרוב הוא להופכו ליום מאבק. בקריאה להפגנה שתצא כרביעי הקרוב מיפו לתל-אביב נאמר מפורשות: "בימים של רעב כבד, של שפיכות דמים, של ממשלת שחיתות והפקרת החברה, נציין את יום העובד במחאה".

אכן, המערכה בימין שבשלטון ובהמשך המלחמה והכיבוש הוא הוא היעד המרכזי של ה-1 במאי 2024. אבל יש המפרידים במאבקים וסבורים שהמאבק בהמשך המלחמה והכיבוש לא בהכרח קשור למערכה נגד ממשלת נתניהו-בן גביר. יש מכירים בקשר בל ינותק זה אך מוסיפים "זה נכון, אבל זה לא הרגע".

הטוען לכתר "מנהיג השמאל הציוני" (קרי: האיחוד של העבודה המקרטעת ומרצ השותקת), יאיר גולן, מייצג נאמנה עמדה זו. בעצרת נגד ממשלת הימין שנערכה בשבת האחרונה (13.4) אמר גולן "כולנו חייבים להעלות את המאבק מדרגה. עצרות מוצאי השבת לא יחוללו שינוי. ההתחדשות והתקומה יגיעו רק אם נצא לרחובות כל יום, ולכל היום. הממשלה הזו חייבת להבין שאין לה לגיטימציה לשלוט, ואין לה יכולת לשלוט כי אנחנו העם, אנחנו מסרבים להישלט על ידי חבורה מושחתת, צינית, קנאית ואלימה. בחג החירות הזה נשבע כולנו על שולחן הסדר כי נוציא עצמנו מעבדות ההשחחה והשחיתות, לחירות האמת והקידמה, וכי נביא בכוחנו אנו

סכסוך עבודה בנמל חיפה המופרט

נמל חיפה עצמו הופרט ביולי 2022 לקבוצת שדה גדות ולחברה ההודית ADANI בראשות המיליארדר גאוטם אדני. יצוין שהסתדרות, ועד עובדי התפעול בנמל אשדוד והנהלת הנמל שטרם הופרט, חתמו לאחרונה על הסכם קיבוצי חדש לכ-70 אתמים עובדי מגזר התפעול, העוסקים בשינוע מטענים ובקליטתם בנמל. ההסכם מעניק תוספות שכר פנסיוניות, ויוביל להכשרת אתמים נוספים מקרב עובדי התפעול בנמל.

סכסוך עבודה בחברה

העירונית לתרבות בחולון

450 עובדי החברה לפיתוח תיאטרון, מוסיקה, אמנות ומחול בחולון, המאוגדים בכוח לעובדים, הכריזו בשבוע שעבר על סכסוך עבודה. הם מוחים על "ניסיון ההנהלה להגדיל את מספר העובדים שיוחרגו מההסכם וסירוב ההנהלה ליצור שקיפות במנגנון לפיו יזכו עובדים בתוספות שכר". החל ביום חמישי (25.4) יוכלו העובדים לנקוט צעדים ארגוניים ועד לשביתה ללא הגבלת זמן. מוועד העובדים נמסר: "ללא קידום במו"מ יושבתו הפעילויות הבאות בעיר בחול המועד: ימי זמר בחולון – בהם המופעים 'זוכרים את יפה ירקוני' ו'יאני גיטרה'; ההצגות בפסטיבל הצגות הילדים בסוף השבוע הבא, ויום המוזיאונים – יום של כניסה חינם למוזיאון העיצוב ומוזיאון הקומיקס והקריקטורה ועוד" (ידיעה מורחבת ותגובת העירייה באתר "זו הדרך").

שני פועלים פלסטינים נהרגו

בתאונות עבודה ביממה אחת

סאעד אחמד יוסף שאהין בן 50, תושב העיירה ארטאס שבנפת בית לחם בשטחים הכבושים, נהרג (18.4) לאחר שנפל מגובה של כ-10 מטרים באתר בנייה בשכונת בית חנינא בירושלים. פרמדיקים של מד"א קבעו את מותו במקום. מהקבוצה למאבק בתאונות בניין ותעשייה נמסר, כי מהתיעוד שפורסם ברשתות החברתיות בערבית נראים שני משטחי עבודה רעועים, האחד תלוי והשני מונח על צדו, וככל הנראה נפל העובד מאחד מהם. העובד הוא ההרוג ה-17 בתאונות עבודה בישראל ובהתנחלויות בשטחים, והעשירי באתרי הבנייה מתחילת השנה. שישה עובדים נהרגו מתחילת חודש אפריל.

בבוקרו של אותו יום מחץ למוות גליל ברזל את רביע קג'אק במפעל "סוהל תעשיות" באזור התעשייה בהתנחלות אריאל. פראמדיקים של מד"א שהגיעו למקום מצאו בראשו חבלה קשה ונאלצו לקבוע את מותו.

בסרטון שהופץ ברשתות נראים העובד המנוח יחד עם עובד נוסף רצים לעבר גליל ברזל שמשקלו כ-2 טונות שהתגלגל מערמת גלילים. קג'אק נפגע אנושות. בסרטון נוסף נראים חבריו לעבודה, חלקם ממורים בכבי, סמוך לגופתו.

בקבוצה למאבק בתאונות עבודה הדגישו: "חקיקת הבטיחות התעסוקתית אינה חלה בהתנחלויות וההרוגים בתאונות עבודה באזורים אלה אינם נמנים במניין הרשמי של ההרוגים בתאונות עבודה. הלכה למעשה, חייהם של העובדים במפעלי התעשייה ובאתרי הבנייה בהתנחלויות הם הפקר".

הסתדרות במרחב חיפה הכריזה בראשון (21.4) על סכסוך עבודה בחברה אלמוג מנייה ואחסנה בע"מ, המספקת שירותים, לרבות הובלה, הפצה, לוגיסטיקה ואחסנה בנמל המפרץ בחיפה. הסכסוך הוכרז לאחר סירובה של הנהלת החברה לנהל מו"מ על הסכם קיבוצי ובשל פגיעה בהתארגנות עובדים וההחלטות חד-צדדיות מצד ההנהלה. כמו כן, דרישת העובדים למו"מ נוכח השימוש שעושה החברה במצלמות ובאמצעים ביומטריים, לא זכתה לכל התייחסות.

ההסתדרות היא לאחרונה ארגונם היציג של עובדי קו המים בנמל המפרץ המופרט. נמל זה, שהוקם ליד נמל חיפה הוותיק, מנוהל בידי החברה הסינית הממשלתית SIPG. הנמל הופרט בשעתו בתמיכת ההסתדרות. עובדי ארבע חברות המעניקות שירותים שונים בקו המים של הנמל – בין היתר אתמים, נהגים וסוורים – הצטרפו להסתדרות במהלך משולב של הקמת ארבעה ועדי פעולה וארגון של יותר ממחצית מהעובדים בכל חברה.

לבד מאלמוג, הוקמו ועדים בקו-ים שירותי נמל, באפטק לימודים בע"מ ובנחשול - שירותי נמל, המעסיקות יותר מ-200 עובדים הנותנים שירות למפעילת הנמל הסינית. עמיחי סטינגר, מנכ"ל האגף להתאגדות עובדים בהסתדרות, שיגר בסוף מארס מכתבי יציגות לארבע ההנהלות השונות בהם קרא להן להיכנס למו"מ על אודות הסכם קיבוצי בהקדם. ההתארגנות קרמה עור וגידים בעקבות רצונם של העובדים להסדיר את יחסי העבודה בהסכם קיבוצי, כנהוג בכל נמלי ישראל, לשפר את תנאי העסקתם ולדאוג לביטחונם התעסוקתי.

מנציגות ועדי הפעולה נמסר: "מאות מטרים ספורים מפרידים בין נמל חיפה לנמל המפרץ אבל הפער בשכר ובתנאי העבודה ענק. אנחנו עובדי קבלן שקופים והגיע הזמן לדאוג גם לנו. בחרנו להוביל מהלך מאוחד של התאגדות במקביל של כל החברות כדי להעביר מסר של אחדות וסולידריות. מעכשיו, אף עובד לא יצעד לבד. אנחנו קוראים להנהלות השונות להכיר ביציגות ולהיכנס למו"מ במהרה. בטוחים שיחד, בשיח מכבד ובגובה העיניים נביא הישגים לחברות ולעובדים כאחד".

קבלו את

זו הדרך

מדי שבוע בדוא"ל

או בדואר רגיל

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח

כתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com

המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לכסות את הוצאות

המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה

הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205 תל-אביב 6126402

נשבעים להשמיד את עזה (צילום: מתוך דף הפייסבוק "מאהל המילואימניקים")

ב-75 שנות קיומה, השתלטה ישראל על עזה 3 פעמים

כיבוש הרצועה השלישי והקטלני ביותר

על פי ארגון בצלם, ישראל מעולם לא הודיעה רשמית על מדיניות "אזורים אסורים לכניסה" וגם לא טרחה להבהיר לפלסטינים לאיזה שטחים בדיוק נאסר עליהם להגיע. הצבא הישראלי אכף איסור זה באמצעות הוראות פתיחה באש. אלה התירו ירי בפלסטינים שנכחו בשטחים אלה – גם אם לא סיכנו איש. מאז יישום "תוכנית ההתנתקות" בספטמבר 2005 ועד 6 באוקטובר 2023 (לא כולל סבבי הלחימה הרבים), נהרגו באזורים אלה לפחות 88 פלסטינים שלא השתתפו בלחימה. איסור השהיה נאכף בידי הצבא גם באמצעות ריסוס הסברה של גידולים הסמוכים לגדר.

בסוף נובמבר 2023 אמר ראש הממשלה בנימין נתניהו למזכיר המדינה האמריקאי אנתוני בלינקן, כי בתום המלחמה מתכוונת ישראל לכוון "רצועת ביטחון עמוקה" ברצועת עזה. חבר הקבינט המדיני-ביטחוני והשר דאז, גדעון סער, צייץ באותה עת: "עזה חייבת להיות יותר קטנה בסוף המלחמה וצריך להיות שטח שהוא רצועת ביטחון ומי שנכנס אליו מיורט. מי שפותח במלחמה נגד ישראל חייב להפסיד שטח". בתחילת מרס סיים צבא הכיבוש את הביתור המתוכנן של רצועת עזה לחלק צפוני ולחלק דרומי באמצעות סלילת כביש ממזרח למערב. כביש זה ראשיתו באזור בארי וסיומו בחוף הים. צילומי לוויין, שפורסמו ב"כאן חדשות", מראים את סלילת הכביש מתחילת העבודות בפברואר ועד לסיומן כעבור חודש. מעדויות תושבים עולה, שכל פלסטיני המנסה לחצות את שטח ההפרדה הזה צפונה או דרומה - דינו מוות.

בחזרה לעתיד?

הרג המוני, הרס רבתי, השתלטות על קרקעות ומחיקת מוסדות הציבור של הפלסטינים גירו את תיאבונם של חוגי המתנחלים-המשיחיים שבשלטון. מאז הכנס שנערך ב-28 בינואר בבנייני האומה בירושלים בכותרת "לניצחון ישראל - חוזרים לחבל עזה וצפון השומרון", ההכנות לחדש את ההתנחלויות בשטח הכבוש אינן פוסקות. כזכור, עם משתתפי הכנס נמנו 11 שרים ו-15 ח"כים.

ישראל כבשה את רצועת עזה ב-7 באוקטובר 2023 לאחר הטבח בו רצח החמאס, תוך יממה, כ-1,200 ישראלים ואזרחים זרים וחטף יותר מ-250 בני אדם כולל קשישים, נשים וילדים מבתיים או ממקומות עבודתם. ביום זה החל כיבוש עזה השלישי בתולדותיה של מדינת ישראל. הראשון החל במלחמת סיני-סואץ באוקטובר 1956, השני - במלחמת "ששת הימים" ביוני 1967.

ככיבוש הנוכחי, ישראל הרשמית אינה מגדירה עצמה "מעצמה כובשת" וזאת בטענה שהיא פועלת "על פי הדין הבינלאומי". בסרבה להגדיר את שליטתה ככיבוש, מסרבת ישראל לקחת אחריות לגורלם של שני מיליון פלסטינים. אבל מייד עם פרוץ הקרבות החלה "לעצב" את עתידה של הרצועה. קודם כל, בהרג המוני של תושביה – יותר מ-36 אלף בעת כתיבת המאמר (עוד אלפים "נעדרים" מתחת להריסות בתיהם). שנית, בהרס מכוון ושיטתי של בתים, מוסדות ציבוריים, עיריות, אוניברסיטאות, מוסדות תרבות ומקומות עבודה. ושלישית, בגירוש מבתיים של כ-1.8 מיליון תושבים (רובם פליטים ובני פליטים מ-48) וריכוזם במחנות אוהלים בדרום הרצועה.

אך לא פחות חשוב: שבועות ספורים לאחר תחילת המלחמה, החלה ישראל להקים בשטח רצועת עזה "רצועת ביטחון". זו רצועה ברוחב של כקילומטר, המתפרסת לאורך כל הגבול עם ישראל שאורכו כשישים ק"מ. ברצועה הוקמו עמדות צבאיות ואמצעי תצפית ונסללו דרכים. על פלסטינים – כולל אלה שגרו בשטח זה לפני המלחמה או שעבדו שם שטחים חקלאיים – נאסר להיכנס. מדובר בהפקעה של כ-16% משטח הרצועה, שרובו שימש לגידולים חקלאיים ולדירור.

האז"ם כבר הבהיר שהקמת הרצועה היא הפרה בוטה של הדין הבינלאומי ושל חוקי המלחמה, אבל ישראל בשלה. להזכירנו, עוד לפני המלחמה הגביל הצבא שהות של פלסטינים בשטחים הנמצאים עד מרחק של כ-300 מטרים מהגדר (בתוך רצועת עזה, כמובן) והגדיר אותם "אזורים אסורים בכניסה".

ממשלת בן גוריון אצה-רצה להגן על האינטרסים הזרים, תוך קידום יעדים כיבוש משל עצמה. בין 22 ל-24 באוקטובר 1956 כינסו הצרפתים מושב משולש וחשאי כדי לדון עם עמיתיהם בקנוניה הצבאית נגד מצרים שעיקרה - פתיחת מלחמה ("מבצע קדש") בה היו שתי המעצמות הקולוניאליות מוכנות להיחלם עד החייל הישראלי האחרון.

צה"ל אכן פתח במתקפה ב-29 באוקטובר, בסיוע צרפת ובריטניה. תוך שמונה ימים כבשה ישראל את חצי האי סיני ואת רצועת עזה, זו שלפי תוכנית החלוקה מ-1947 אמורה הייתה להיות חלק מהמדינה הפלסטינית שלבסוף לא הוקמה. בסיום המלחמה הכריז בן גוריון על "השבת חלקי מולדת ושחרורם". בן גוריון דיבר פומבית על "תחיית ממלכת ישראל" ועל השתלטות על שדות הנפט שבסיני והובלת הנפט משם לבתי הזיקוק במפרץ חיפה. במקביל הוטל ממשל צבאי על רצועת עזה. אז חיו ברצועת עזה מאות אלפי פליטי הנכבה מ-1948. הרצועה סופחה למדינת ישראל.

ננקטו אז אף צעדים מעשיים לסיפוח כלכלי ומוסדי של הרצועה. תחת הממשל הצבאי נקבע בין היתר כי יוצא התוצרת החקלאית העזתית ייעשה דרך נמל חיפה, הוקמו לשכות עבודה לתושבי המחנות, נסגרו מוסדות מצריים ועוד.

אך החלום המשיחי הזה התפוגג כעבור חמישה חודשים. בלחציהן של ארה"ב ובריית-המועצות ולאחר החלטת האו"ם בדבר נסיגת כוחות צה"ל מהשטח המצרי ומהרצועה, שקיבלה את תמיכתן של 74 מדינות ורק שתיים התנגדו לה, במרס 1957 פינה צה"ל את כל השטח הכבוש. כעבור חודש נפתחה תעלת סואץ מחדש - תחת ריבונות מצרית מלאה. כך הסתיים הכיבוש הראשון בקול ענות חלושה.

... הכיבוש שנמשך 38 שנה

כיבושה השני של רצועת עזה החל במלחמת ששת הימים ביוני 1967. הוא הסתיים כעבור 38 שנה ביישום "תוכנית ההתנתקות" של ממשלת שרון, בה כיהן נתניהו כיהן כשר האוצר. הפינוי בוצע בין 15 באוגוסט ל-12 בספטמבר 2005 עקב התכיפות הגוברת של התקפות על מתנחלים ברצועה ועל חיילי הכיבוש בשילוב התנגדותם המוצהרת של יחידות מילואים ובהן טייסים וצנחנים, החליטה ממשלת שרון על החזרתם לישראל של כל המתנחלים והחיילים ששהו ברצועה. פונו 22 ההתנחלויות שהוקמו בשטחה וצה"ל חזר לקו הירוק מ-4 ביוני 1967. כן פונו ארבע התנחלויות מצפון הגדה שתחת כיבוש ישראל. שרון הצהיר אז שהתוכנית זכתה בתמיכתו הפעילה של הממשל האמריקאי. לפי אותה תוכנית, לישראל נשמרה "השליטה הביטחונית המלאה באוויר ובים".

אך בתוכנית וביישומה לא שותפה הרשות הפלסטינית, למרות שלפי ההסכמים שחתמה ישראל עם אש"ף אמורה הייתה זו להיות הריבון בשטח שפונה. לא נערך אז דיון מסודר מקדים עם מערכת הביטחון לגבי התוכנית וצה"ל לא היה שותף בתהליך קבלת ההחלטה. גם הקבינט המדיני-ביטחוני לא היה שותף מלא להחלטה, שנתקבלה ב"פורום החווה" (הכוונה לחוות משפחת שרון) ובהתייעצות עם קציני צה"ל שהיו מקורבים לראש הממשלה.

כעבור שנתיים, ב-2007, בעקבות השתלטות על הרצועה שביצעה תנועת החמאס באמצעות הפיכה, הכריזה ישראל על מצור הנמשך עד ימינו, ימי המלחמה העקובה מרם. 17 שנות המצור לא מנעו מממשלת נתניהו לטפח את התנועה הפונדמנטליסטית האחראית לטבח באוקטובר האחרון. זאת, בניסיון מוצהר של ישראל ושל חמאס, למנוע הקמת מדינה פלסטינית בכל השטחים שנכבשו בידי ישראל ביוני 1967.

אפרים דויד

השתתפו בכנס: שר אוצר בצלאל סמוטריץ', השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר, שר התרבות והספורט מיקי זוהר ושר התיירות חיים כץ. במהלך נאומו של בן גביר, צעקו לעברו: "טרנספר", והוא השיב: "צריך לעודד אותם ללכת מכאן".

בכניסה למתחם האירוע חילקו המארגנים לבאי הכנס דפי רישום ופרטים ליצירת קשר לצורך הצטרפות להתנחלויות המתוכננות בעזה: גרעין "חסד לאלפים" בין כרם שלום לרפיח; גרעין שערי חבל עזה; גרעין מעוז; גרעין עוז חיים; וגרעין העיר עזה (!). למחרת הכנס, ההתייחסות של העיתונות הממסדית ל"גרעיני ההתיישבות" הייתה לעגנית.

אבל ההכנות נמשכות. אחת ממשתתפות הכנס בבנייני האומה, ח"כ לימור סון הר מלך (עוצמה יהודית), הצהירה בריאיון ששודר בערוץ הכנסת ב-9 באפריל: "נעשית עבודה אינטנסיבית במשרדי הממשלה כדי לקדם את ההתיישבות בעזה. זהו החזון האופטימי של המלחמה: חידוש ההתיישבות". מאשרר עובדה זו הזימון למפגשים של חברי ה"גרעינים" במהלך חול המועד פסח בעוטף, לרבות בקרבת קיבוץ בארי החרב.

סון הרמלך פעלה להשלמת המהלך בהכללת התנחלויות בדרום הר חברון בשטח השיפוט של רמת הנגב, זאת כדי שהן ייחוו מהתקציב של הרשות לפיתוח הנגב. רשות זו, הפועלת מתוקף חוק, נהנית מתקציב שנתי של 60 מיליון שקל המיועדים להשקעה בחינוך, בתרבות, ברווחה, בתיירות ובפיתוח כלכלי. סון הר מלך חותרת לשנות את החוק כך שתקציבים המיועדים לנגב יופנו גם להתנחלויות בשטחים הכבושים.

אמנם טרם הוקמה ברצועת עזה התנחלות חדשה, אבל שמה של התנחלות במרכז הרצועה, שחדלה להתקיים ב-2005, הונצח כבר בידי צבא הכיבוש. לפי "הארץ" (19.4), תמונות לוויין ותצלומים שפורסמו ברשתות החברתיות מצביעים על בנייה ופיתוח נרחבים בשני מוצבים שצה"ל מקים ברצועת עזה, סמוך לאותו כביש אסטרטגי החוצה את הרצועה.

בצבא רואים בהקמתם של מוצבים אלה ב"מסדרון נצרים" מתווה לטווח ארוך, שכן המסדרון כולו נועד להישאר. בלב המסדרון נמצא כביש נצרים, המבחר את הרצועה. המוצבים שהוקמו לאורך כביש זה נועדו לאפשר לצה"ל לשלוט בתנועת פלסטינים מהדרום לצפון ולצאת לפעילות באזורים שונים של הרצועה. המוצבים מוקמו בנקודות המפגש של כביש נצרים עם שתי דרכים מרכזיות, שדרכן נמלטו מאות אלפי פלסטינים מצפון הרצועה לדרומה בשלבים מוקדמים יותר של המלחמה. מוצב אחד ממוקם במפגש של כביש נצרים עם דרך סלאח א-דין, והשני - במפגש של הכביש עם דרך החוף א-רשיד.

האם מעבר למתקנים הצבאיים המוקמים אכן יוקמו (שוב!) התנחלויות ברצועת עזה? ובכלל, כמה זמן יימשך הכיבוש הנוכחי? אין ביכולתנו לתת מענה לשאלות אלה. אבל אם להסתמך על ניסיון העבר, שני הכיבושים הקודמים (שהחלו ב-1956 וב-1967) נסתיימו בפינוי.

הכיבוש שנמשך חמישה חודשים...

ב-26 ביולי 1956 הכריז מנהיג מצרים, גמאל עבד אל נאצר, על הלאמת תעלת סואץ שנשלטה בידי בריטניה. עם השבת התעלה לריבונות מצרית, רקחו שתי מעצמות אימפריאליסטיות בדעיכה, בריטניה (שעד 1948 שלטה בארץ) וצרפת, קומבינה שעיקרה: הפלת משטרו של נאצר והשבת השליטה בתעלה לידיהן. לשם כך הן חברו לממשלת בן-גוריון בישראל.

צעירים חרדים מפגינים נגד גיוס לצבא (צילום: אקטיביסטילס)

במקום להאשים את הממשלה, מאשימים את המיעוט

שיטתי בחיי אדם ובזכויות אדם. החרדים, לעומת זאת, הם קבוצת מיעוט ענייה יותר, המסרבת באופן עקבי להשתתף בפעולות צבאיות ובשפיכות דמים בכלל. לא החרדים הם מחרחרי המלחמה, מחלקי הנשק ומחרבי יחסיה הדיפלומטיים של ישראל; אבל עליהם הרבה יותר קל לכעוס. החרדים הם קבוצה מתבדלת: שאר הישראלים לא פוגשים אותם בבית הספר, בצבא או באוניברסיטה, ובדרך כלל גם לא בעבודה. רחוק מהעין – רחוק מהלב.

הפיתוי בהפלת הממשלה

ניתן לראות במתקפה של המרכז החילוני על החרדים גם צעד טקטי יותר: בלעדי שותפיו החרדים, יתקשה נתניהו לקיים את הקואליציה שלו. המרכז מעריך שטיעון אי-הגיוס עשוי לשכנע גם את החילונים בימין וגם את הציונות הדתית. וכך, יצירת פער בין החילונים הימנים והדתיים הציונים לבין החרדים, במטרה להפיל את הממשלה, הוא הפיתוי שמושך את המרכז פעם אחר פעם לזחול לאותה מחילת ארנב של שנאת חינוס.

בשבוע שעבר אמר גנץ בהופעה בפני התקשורת, כי הוא ואייזנקוט, צמד הרמטכ"לים לשעבר, לא מוכנים לפשרות ולפטור החרדים מגיוס. גלנט, שר הביטחון, הצטרף למתנגדים והודיע שלא יתמוך בחוק הגיוס ללא הסכמה של סיעת גנץ. נתניהו מצדו יודע היטב כי חוק גיוס ששר הביטחון אינו מסכים לו לא ישיג את אישורה של היועצת המשפטית לממשלה. בית המשפט העליון דן אף הוא בסוגיית חוק הגיוס. העתירה לבג"צ בנושא נקבעה לדיון, בליווי צווי ביניים שמשמנים את הכיוון הראשוני של בית המשפט בנושא: צווי הביניים קובעים שיופסק מימון תקציבי של הישיבות החרדיות שתלמידיהם חייבים בגיוס.

אם כן, הכלים כבר הוצבו על הלוח לקראת העימות. החרדים יתקשו להסתדר עם הפסקת מימון של כל הישיבות שתלמידיהן חייבים בגיוס; אך חוק גיוס חדש לא יתקבל בקרוב בהיעדר הסכמה בין כל מרכיבי הקואליציה. וכך, שעה שצריך להתמקד בסכנה של מלחמה אזורית, בממשלת נתניהו דואגים בעיקר לשלום הקואליציה.

נועה לוי

ארוכה רשימת ההתפתחויות המטרידות, החדשות והדחופות המציפות את סדר היום של אזרחי ישראל בימים אלה. איראן שיגרה לעבר ישראל עשרות טילים וכטב"מים, שההתגוננות מפניהם עלתה כל כך הרבה שאת מחירה עוד נשלם בקיצוצי שירותים ובמסים. תושבי המדינה בצפון ובדרום מפונים מבתיהם כבר חצי שנה וללא פתרון באופק. בני גנץ, חבר הקבינט הביטחוני אף הכריז שהמלחמה תימשך ותימשך עד שאפילו "ילדים שעכשיו בחטיבת הביניים עוד יסיימו תיכון וישרתו בה". פתרונות רציניים לחינוך ולרווחה של המפונים הממשלה לא מציעה.

במקביל, פורקת המשטרה תחת בן גביר כל עול, משרתת מטרות פוליטיות צרות של הימין המתנחלי, יורה למוות באזרחים ערבים שאינם מהווים סיכון כלשהו. ואילו השר לביטחון לאומי מחלק כלי נשק לכל דכפין – תוך עצימת עין לגבי העבר הפלילי או האלים של המבקשים. הפוגרומים הנשנים של המתנחלים בכפרים הפלסטיניים מתקבלים באדישות. השחיתות של ראש הממשלה נמשכת, וכך גם הסחבת החמורה במערכת המשפט: שופטים חדשים לא ממונים כי הממשלה עדיין דבקה ב"רפורמה המשפטית" הפשיסטית. מרוב "משילות", עולה הפשיעה, האלימות גואה והשירות הציבורי נתון למתקפה כוללת מצד הממסד.

אבל כל זה לא ממש מעניין את מחנה המרכז המתנגד לנתניהו. כמו בדוגמאות רבות בהיסטוריה, בעיצומו של משבר, מוצאת לה האליטה מיעוט שולי ומעוט השפעה, ומפנה את כל האש הציבורית אליו. המיעוט החרדי אמנם מיוצג בממשלה באמצעות מפלגותיו, אך למרות זאת השפעתו על מהלכי המזיקים מוגבלת. במונח זה צודקים החרדים בטענה, שישנם קווי דמיון בין רדיפת החרדים הנוכחית סביב חוק הגיוס לבין האנטישמיות הקלאסית. אז כמו היום, ההמונים מאוכזבים מהממשלה ומאוימים ממלחמה ומתוצאותיה, אך במקום להאשים את האשמים, מעדיפים לרדוף את המיעוט.

אם יש מיעוט שעליו ראוי להטיל את האשמה במצבנו, הרי אלה דווקא המתנחלים: ציבור שרבים מתוכו, ובוודאי הנהגתו, עושים כל שביכולתם כדי ללבות את האש, להתסיס ולעורר איבה בין העמים, לחמש את הציבור, לרמוס את האחריות הממלכתית ואת רשויות המדינה, ולפגוע באופן

סגרים, אלימות משטרתית, אבטלה, מצוקה ואפליה

י-ם המזרחית הכבושה בצל המלחמה

חסרת תקדים. זו הפרה חמורה של הסטטוס קוו לו מחויבת מדינת ישראל, הקובע כי ההר הוא אתר פולחן מוסלמי ואילו לא-מוסלמים רשאים לבקר בו בלבד.

אלימות משטרתית וענישה קולקטיבית

מיד עם פרוץ המלחמה החלו פעולות ענישה קולקטיבית ושיטור אגרסיבי נגד תושבים פלסטינים בעיר. בעימותים שפרצו בכמה שכונות השתמשו כוחות הביטחון באש חיה, בכואש ובכדורי גומי. עימותים התרחשו גם בין תושבים לבין מתנחלים בשכונות הפלסטיניות בעיר. מתחילת המלחמה ועד סוף שנת 2023 נהרגו בירושלים המזרחית חמישה צעירים פלסטינים במהלך עימותים עם כוחות משטרה.

באותה תקופה דווח על מעצרים של 987 פלסטינים בירושלים המזרחית, לרבות ילדים ונשים, ומאות מהם נשלחו למעצרי בית. על עשרות תושבים הוטלו מעצרים מינהליים ולמאות הוצאו צווי הרחקה מירושלים בכלל, מהעיר העתיקה או ממתחם אל-אקצה. מקרים רבים של תקיפה של עוברי אורח תועדו בתקשורת וברשתות החברתיות: השלכת רימון הלם למסעדה, תקיפת נוסעים ברכב, תקיפת הולכי רגל, חיפושים משפילים, חיפושים אקראיים במכשירי הטלפון, גם של תלמידים צעירים בדרכם לבתי הספר, ופגיעה באנשים עם מוגבלויות. פלסטינים רבים חוששים לצאת מבתיהם ולהגיע למערב העיר, שכן האלימות המשטרתית מופעלת בתכיפות.

הרחבת התנחלויות והיעדר מיגון

בחודשי המלחמה קידמה ישראל תכניות להרחבה ולהקמה של התנחלויות בירושלים המזרחית באמצעות בנייה של כ-7,000 יחידות דיור. 2,500 מהן ייבנו בהתנחלויות חדשות בגבעת השקד, באמת המים התחתונה ובקדמת ציון.

בתקופת המלחמה נחשפו פלסטינים תושבי מזרח ירושלים, כמו שאר תושבי העיר, לסכנת מתקפות הטילים. אך ברוב המכריע של הדירות ושל בנייני המגורים במזרח ירושלים אין ממ"ד או מקלט. בשכונות אלה גם אין מקלטים ציבוריים, למעט מקלט בודד בשועפאט. פנייה של האגודה לזכויות האזרח לעיריית ירושלים בנושא נותרה ללא מענה.

תעסוקה וביטחון תזונתי

עוד בטרם פרצה המלחמה חיו כ-75% מתושבי ירושלים המזרחית מתחת לקו העוני, לרבות מחסור במזון בסיסי. בחודשי המלחמה נרשמה עלייה של מאות אחוזים בנתוני האבטלה. עובדים רבים מירושלים המזרחית איבדו את עבודתם בשל פיטורים או הוצאה לחל"ת עקב חשש שהביעו קולגות או לקוחות, בשל תחושת רדיפה במקומות עבודה מעורבים, וכן בשל סגירת המעברים שלא אפשרו להם להגיע לעבודה באופן סדיר.

ההיקפים הגדולים של אובדן התעסוקה גרמו פגיעה משמעותית בביטחון התזונתי של תושבי ירושלים המזרחית. באוגוסט 2023 קיבלה ממשלת ישראל החלטה בדבר תוכנית חומש נוספת לצמצום פערים חברתיים-כלכליים בירושלים המזרחית. אולם לאחר 7 באוקטובר יישום התוכנית הוקפא, תקציביה קוצצו, וקיים גם חשש לפגיעה במנגנונים מקצועיים שהוקמו ליישומה.

אסף טלגם

גדר ההפרדה בירושלים (צילום: עיר עמים)

"למלחמה בעזה שפרצה בשבעה באוקטובר היו השלכות מידיות וקשות גם בירושלים המזרחית. האפליה, הדיכוי והפגיעה בזכויות אדם, מהם סובלים הפלסטינים תושבי מזרח ירושלים גם בימי שגרה, החמירו בצורה דרמטית" – כך נכתב לאחרונה בנייר עמדה משותף שפרסמו הארגונים עיר עמים, האגודה לזכויות האזרח, עמק שווה והמוקד להגנת הפרט במלאת שישה חודשים לפרוץ המלחמה.

נייר העמדה מציג נתונים ומידע שאספו הארגונים מאז תחילת המלחמה על המתרחש בירושלים המזרחית שתחת כיבוש. עולה ממנו פגיעה בכל תחומי החיים של התושבים הפלסטינים: הגבלות תנועה וענישה קולקטיבית שהטילו סגר על שכונות שלמות לאורך זמן; פגיעה חמורה בחופש הביטוי באקדמיה, במרחב הציבורי וברשתות החברתיות; הקמה של כיתות כוננות חמושות בהתנחלויות קיצוניות; משבר תעסוקתי חמור וחוסר ביטחון תזונתי גובר; האצה של הריסות בתים בצד הרחבה של התנחלויות ופרויקטים של התנחלות תיירותית; שימוש בשיטור אגרסיבי ואלימות משטרתית מוגברת; והגבלות חסרות תקדים על כניסת מוסלמים להר הבית (חרם א-שריף). להלן חלקים מהדו"ח.

הגבלות חמורות של חופש התנועה

עם פרוץ המלחמה, הטילו הרשויות הישראליות סגר על עשרות אלפי תושבי מזרח ירושלים המתגוררים בשכונות שמעבר לחומת ההפרדה. לרבים מתושבי שכונות אלה מעמד של תושבות בישראל או היתרי כניסה. בשגרה, רבים מהם נכנסים לעיר מדי יום לצורכי תעסוקה, חינוך, בריאות ועוד. נוסף לסגר, הציבו כוחות הביטחון ברחובות ירושלים המזרחית חסימות שמנעו יציאה משכונות מסוימות. גם לאחר שכמה מהמחסומים נפתחו מחדש במתכונת מצומצמת, רבבות תושבי כפר עקב עדיין נתונים בסגר כמעט מוחלט בשל המתכונת המצומצמת ביותר בה נפתח מחסום קלנדיה.

במחסומים המעטים הפתוחים חלקית נוצרו עומסי תנועה כבדים, וכמעט לא מתאפשר מעבר סדיר. בנייר העמדה נכתב: "גם בחסות המלחמה, המדינה אינה רשאית לנהוג בתושבי קבע ובאנשים ששוהים בה כדין כבאויב ולהטיל עליהם סגר, מלא או חלקי. זו פגיעה בלתי-מידתית בזכויות אדם של עשרות אלפי בני אדם וענישה קולקטיבית פסולה ואסורה".

נוסף להגבלות תנועה אלה, הוגבלה גם כניסתם של מתפללים מוסלמים למתחם מסגד אל-אקצה. מפרוץ המלחמה ירד מספר המתפללים במתחם בימי שישי מ-35 עד 50 אלף ל-5,000 בלבד. במקביל לא הוגבלה כניסתם למקום של יהודים, ובמיוחד של פעילי מקדש קיצונים. בדו"ח נכתב: "סגירה מתמשכת כל כך של הר הבית בפני מוסלמים היא

הישג נוסף לאיגוד עובדי הרכב האמריקאי התאגדו פועלי פולקסווגן בדרום ארה"ב

להעלות את שיעור ההצבעה. עודדתי את כולם להצביע, גם אם אינם תומכים בהתאגדות. רציתי שנמצא כדי שקולם של כל העובדים יישמע".

קוסטלו הוסיף: "שון פיין [נשיא האיגוד] אמר 'אנחנו הולכים להרוס להם את הכלכלה'. אני אוהב את זה. המסר הוא 'לא אכפת לי משורת הרווח של המעסיקים, כי אף גרוש מהרווח הזה לא הושג ביושר'. אנשים חייבים להבין את זה. אחת הבעיות הגדולות ביותר לפני קמפיין ההתאגדות שלנו הייתה היעדר אנרגיה כזו. אנשים חשבו שאין טעם, שלא קורה כלום כשמצטרפים לאיגוד. היה קשה להתווכח עם טענות כאלה באותה תקופה. עכשיו ברור שיש לנו הנהגה שלא חוששת להתעמת עם ההנהלה במקום רק לנסות לרצות אותה".

"היה מפתיע לגלות מי מהעובדים תמכו בהתאגדות. 'מלחמות תרבות' ממש פילגו בין אנשים, ואפשר היה לצפות שחלק מהעובדים יתנגדו. אבל כשדברים מגיעים לפסים מעשיים והם מבינים כיצד זה משפיע עליהם, הם רואים צלול", הדגיש.

נמרוד עובד

"הגיעה העת" - פועלות בקו הייצור של מפעל פולקסווגן בדרום ארה"ב מרוצות עם הקמת ועד העובדים (צילום: איגוד עובדי הרכב)

עובדי תעשיית הרכב של ארה"ב (UAW) רשמו השבוע הישג היסטורי. לאחר הניצחון בשביתת הרכב הממושכת ב-2023, הפעם הכריז האיגוד על יציגות במפעל פולקסווגן בצ'טנוגה במדינת טנסי. בכך היה המפעל בצ'טנוגה מפעל הרכב הראשון בדרום האמריקאי שהתאגד באופן רשמי מאז שנות ה-40 של המאה שעברה.

ההחלטה להתאגד אושרה בהצבעה, בה תמכו 73% מפועלי המפעל שבבעלות גרמנית בהצטרפות לאיגוד, בהקמת ועד עובדים ובדרישה למו"מ. יצוין שגל התאגדות עובדים פוקד מקומות עבודה רבים ברחבי ארה"ב בענפי התעשייה והמסחר, וכן בשירותי הבריאות ובתחום ההשכלה הגבוהה. ההתארגנות בפולקסווגן היא תקדימית, כי פעילות האיגוד מתרכזת מאז שנות ה-30 של המאה שעברה בעיר דטרויט בצפון המדינה, שבה פעלו בעבר רוב מפעלי ייצור המכוניות והמשאיות. בדרום לעומת זאת, כוחם של האיגודים חלש יותר. זו הסיבה לכך שמאז שנות ה-80 הוקמו דווקא שם מפעלי הרכב החדשים, לרוב בבעלות גרמנית או יפנית.

בעשור האחרון ניסה איגוד עובדי תעשיית הרכב של ארה"ב לארגן את העובדים בצ'טנוגה פעמיים – אך נכשל. בפעם הראשונה, בשנת 2014, התערב מושל המדינה באופן אישי כדי להניא את העובדים מהצטרפות לאיגוד. ב-2019 האיגוד ניסה שוב, אך 833 עובדים הצביעו נגד ההתאגדות ורק 776 הצביעו בעדה. בשבוע שעבר הצביעו 2,638 עובדים בעד ההתאגדות מול 985 מתנגדים. ברור מהתוצאות שהעובדים ברובם השתכנעו בחשיבותו של האיגוד.

נשיא האיגוד שון פיין מסר לחבריו, כי היעד הבא הוא התארגנות העובדים במפעלי מרצדס בטוסקלוסה במדינת אלבמה. ההצבעה בקרב עובדים אלה בשאלה האם להצטרף לאיגוד תתחיל ב-13 במאי. האיגוד האשים את יצרנית הרכב הגרמנית בהפרת חוקי העבודה בארה"ב ובגרמניה באמצעות טקטיקות אגרסיביות לשבירת איגודים.

עוד מסר פיין שבכוונת האיגוד לייצג כ-150 אלף עובדים במפעלי הענף שאינם מאוגדים ובהם טויוטה, הונדה, יונדאי, ניסאן, סובארו, מאזדה, מרצדס, וולוו וב.מ.וו, יחד עם מפעלים המופעלים בידי יצרניות הרכב החשמלי טסלה, ריבאן ולסיד.

זק קוסטלו (34), פועל פס-ייצור וחבר ועד העובדים במפעל בצ'טנוגה, אמר בראיון למגזין הסוציאליסטי האמריקאי "ג'וקובין": "הקמפיין של המעסיק נגד איגוד העובדים עזר לנו

עשרות עובדי גוגל פוטרו בשל מחאה נגד המלחמה בעזה

הנהלת תאגיד גוגל הודיעה (23.4) על פיטורים נוספים של עשרות מעובדי החברה, אשר פרצו למשרדי ההנהלה ואף התבצרו במשרדו של מנכ"ל חטיבת הענן, תומאס קוריאן. זאת, בדרישה שהחברה תפסיק לשתף פעולה עם ישראל בעקבות המלחמה שזו מנהלת ברצועת עזה.

ב"ווישינגטון פוסט" דווח שמספר עובדים נעצרו בשעות הערב, ולפי נציגה של המוחים מדובר בתשעה עובדים בשני האתרים. דוברת מטעם גוגל מסרה לעיתון: "הפרעה פיסית לעובדים אחרים ומניעת גישה למתקני החברה היא הפרה ברורה של מדיניות החברה".

עובדי גוגל בניו יורק ובקליפורניה פתחו בשביתת מחאה נגד הסכם שנחתם עם ממשלת ישראל. מדובר בפרויקט נימבוס להעברת המחשוב הממשלתי לענן שתקציבו כ-4 מיליארד שקל, בו זכו גוגל ואמזון. החברות התחייבו להקים חוות שרתים בארץ ולספק שירותי ענן לממשלה ולגופים נוספים לתקופה של שבע שנים עם אפשרות להארכות נוספות עד 23 שנים במצטבר. יש לציין כי צה"ל הוא חלק מההסכם.

יצוין שככל שנמשכת המלחמה בעזה ועולה מספר קורבנותיה, כך מתעצמת המחאה נגד המלחמה בארה"ב. גובר הזעם כלפי ממשל ביידן המגבה את ממשלת הימין בישראל במדיניותה הנפשעת כלפי הפלסטינים. השבוע חסמו מפגינים נגד המלחמה כבישים מהירים וגשרים ואף מחו בשדות תעופה ברחבי ארה"ב. גם הפגנות סטודנטים גדולות נערכו ברחבי ארה"ב. לפי פרשן העיתון הקומוניסטי האמריקאי המקוון "פיפסל וורלד", על רקע המלחמה בעזה גדלה מאוד התנועה למען השלום במזרח התיכון ולמען זכויות הפלסטינים. בחודשים האחרונים היא "גורם בעל השפעה גדולה בסצנה הפוליטית האמריקאית".

איוון האיזום (צילום מתוך הסרט)

הביקורת הסמויה בסרט "איוון האיזום"

30 הייתה מקיפה ומעמיקה. הסצנה של האופריצ'ניקים רומזת למאבק שניהלו סטלין ותומכיו בלשכה הפוליטית של המפלגה הקומוניסטית של ברה"מ נגד אלה שסטלין כינה בתואר הגנאי "אריסטוקרטיה מפלגתית" ואשר במחקר הסוציולוגי מכונים "פרטוקרטיה". כינוי זה התייחס לקומוניסטים ותיקים אשר מילאו תפקידי מפתח בתקופת המהפכה ומלחמת האזרחים. סטלין ותומכיו סברו שכישוריהם המהפכניים של ותיקים אלה לא הלמו ניהול מנגנון מדיני-ממשלתי בפועל.

הפרטוקרטים תפסו עמדות מפתח בוועד המרכזי וכן בהנהגות מקומיות של המפלגה. ב-1936, עם קבלת ההחלטה בדבר האצת התיעוש, פעלו סטלין ותומכיו להחלפת הפרטוקרטיה באליטה טכנוקרטית חדשה – בעיקר בוגרי מוסדות אקדמיים, שהיו בעלי ידע מקיף בתחומים שנדרשו לניהול המנגנון הממשלתי הענק. הבעיה, מבחינת סטלין, הייתה שרבים מהפרטוקרטים סירבו לפנות את משרותיהם. בוועד המרכזי של המפלגה, לרבות בלשכה הפוליטית, התנגדו הפרטוקרטים למהלכיו של סטלין. בניסיון לקדם את החוקה של 1936, סטלין וקבוצתו היו אפילו במיעוט. כדי להוביל להחלפת הפרטוקרטים בשכבה הטכנוקרטית החדשה, עסק אחד הסעיפים המרכזיים בחוקה של 1936 באופי הבחירות למוסדות המחוזיים. אזרחים שאינם חברי מפלגה הורשו לראשונה להצביע וההצבעה הייתה סודית.

המאבק החריף

בשנת 1937 החריף המאבק בין הצדדים. בשנה זו פג תוקפה של תקופת ההגליה שנגזרה על בעלי אדמות ואנשי דת בתקופת מלחמת האזרחים. עם חזרתם למחוזות, בעיקר במזרח רוסיה, זינקה כמות התביעות המשפטיות מצד אלה שחזרו וגם מצד תושבי המקום בנושאים של חלוקת רכוש והתעוררו שלל קונפליקטים אזרחיים.

<<<

בשנת 1940 יצא בברית-המועצות לאקרנים סרטו האלגורי של הבימאי סרגיי אייזנשטיין "איוון האיזום, חלק א'". רק 18 שנים מאוחר יותר, ב-1958, הוקרן החלק השני – על אף שצולם מיד לאחר החלק הראשון. אחת הסצנות המפורסמות בחלק א', ומהראשונות שצולמו בצבע בקולנוע העולמי, היא 'משתה האופריצ'ניקים', הלא הם אנשי המשטרה החשאית. עלילת "איוון האיזום" מתרחשת ברוסיה הצארית של המאה ה-16. אך התרחישים והדמויות נועדו לייצג את מקביליהם בהיסטוריה הסובייטית. אייזנשטיין הציע לצופים פרשנות של תקופת מלכותו של איוון האיזום, ובהתאם - של האירועים הפוליטיים בברית-המועצות בשנות השלושים.

כך, המאמצים של הצאר איוון לחשיפת הקנוניה נגדו ולחיסול הבויארים (האצילים), מוצגים כתוצאה של חששו מפני פירוק הסדר במדינה ולא מפני מפלה פוליטית. בסרט, חיסול האיזבים הפנימיים מאפשר לרוסיה להתמודד עם האיזבים מבחוץ. בדומה לכך, רומז הסרט, הטרור הפוליטי של שנות השלושים נועד להכשיר את ברה"מ למאבק בפשיזם האירופי העולה. במילותיו של אייזנשטיין עצמו: "כולם צריכים להיות מוכרים. אני לא מתכוון להתעמק במאות הקודמות כדי לשלוף משם דמויות כאלה ואחרות. הפוך, אקח דמויות בנות זמננו ואמשוך אותן לעומק המאות הקודמות". במאמר זה אסביר כיצד הקומפוזיציה של "משתה האופריצ'ניקים" משקפת את התייחסותו של אייזנשטיין לאסטרטגיה הפוליטית הסבוכה של הקרמלין בשנות השלושים המאוחרות. אבקש להראות כיצד ראה אייזנשטיין את התרחישים הפוליטיים ואת דמותו של סטלין בתוכם, כיצד רצה סטלין שיראו אותו, ומה אנו כקומוניסטים יכולים ללמוד מהפוליטיקה הסובייטית של שנות השלושים.

האסטרטגיה של סטלין בשנות השלושים

על סמך הרשומות האישיות שלו, נראה כי ראייתו של אייזנשטיין את המהלכים הפוליטיים של הקרמלין בשנות ה-

הבימאי סרגיי אייזנשטיין

מלוטה סקורטוב מייצגת את האדם הפשוט במנגנון, הנאמן לשליט – כמו בריה הנאמן לסטלין.

כפי שתיאר זאת אייזנשטיין בכתביו, הצבעים החמים ברקע (אדום וזהב) מזכירים את הגיהנום, בעוד הצבע הדומיננטי בסצנה - השחור של לבוש האופרצי'ניקים מפיל פחד על הצופה. שירם של האופרצי'ניקים, כאשר הם נאספים סביב המנהיג, מעורר אצל הצופה פחד ותיעוב.

אייזנשטיין עצמו בחן את תקופת הטרור באופן החורג מן ההצדקה שנתן לה סטלין. כאשר האופרצי'ניקים שרים: "אורחים הגיעו לחצרות הבוויארים \ גרזנים היכו את הבוויארים", ההתייחסות של הבימאי לחיסול הפרטוקרטיה ברורה מאוד. לאורך שלושת בתי השיר, האופרצי'ניקים חוזרים על אותן תנועות מאיימות כאשר הם מתקבצים סביב בסמאנוב לקראת הפזמון ושרים יחד: "שרוף! שרוף! שרוף!" תהליך מכני ומחזורי זה מייצג מנגנון שאינו מתחשב בגורם האנושי, חירש לתחינות ואדיש לזהות של מי שנקלע לתחומו. לדעתי, כך ראה אייזנשטיין את הטרור של 1937 ואת מנגנון הפעולה המשפטי והביורוקרטי. הסיבה העיקרית להחלטת סטלין לצנזר את הסרט הייתה שסצנה מפורסמת זו לא שיקפה את דעתו, אלא את השקפתו הפוליטית של הבימאי. אני סבור כי סרטו של אייזנשטיין יכול ללמד לקח פוליטי חשוב. אחת הבעיות של המערכת המדינית והמפלגתית הסובייטית, בוודאי בתקופת סטלין, הייתה היעדר גופי ביקורת עצמית פנים-מפלגתיים וגופי פיקוח עצמאיים על מוסדות ממלכתיים. זה איפשר לאחרונים חופש פעולה בלתי-מוגבל. חולשת מנגנוני הביקורת גרמה להסתמכות מופרזת של פוליטיקאים על מנגנוני הביטחון ולהכפפה מוחלטת של המערכת המשפטית למערכת המפלגתית. במקרים מסוימים, חברי הלשכה הפוליטית והוועד המרכזי אף ניצלו את מנגנוני ביטחון הפנים למטרות פוליטיות אישיות.

היעדר ביקורת על מנגנוני ביטחון ועל המערכת המשפטית, וכן הקשר ההדוק בין קריירת אנשי הביטחון והמשפטים לבין אינטרסים פוליטיים של דמויות בכירות במפלגה, יצרו שילוב מסוכן. ראוי לראות בעין ביקורתית את היעדרם של בלמים ואיזונים במערכת הפוליטית הסובייטית. הכוונה אינה חלילה ל-"בלמים" נוסח המערכת הפוליטית הבורגנית, המשרתים לעתים קרובות את ההון, אלא לוועדות ביקורת של מפלגת המעמד העובד שמטרתן - לחזק את יסודותיה של המפלגה ולהבטיח את תפקודה הבריא.

דניאל נמירובסקי

הממשלה נאלצה לחפש מנגנון יעיל שיוכל לטפל במהירות בעניינים משפטיים אלה. לצורך כך, הוקמו השלוש (טרויקות) של מנגנון ביטחון הפנים (NKVD) הידועות לשמצה. כל שלשה הורכבה מתובע מחוזי (משפטן), עובד מנגנון ביטחון הפנים (NKVD) ואיש הקאדר המפלגתי המקומי. מטרתן של השלוש הייתה ליישב במהירות יחסית ובאופן חוקי את הסכסוכים. השלוש הוקמו חודשים לפני תחילת "הטרור הגדול", ולא היה להן קשר ישיר לתחילת הרדיפה הפוליטית. אולם כפי שהראה ההיסטוריון האמריקאי ארצ' גטי, השילוב בין השלוש לרדיפה הפוליטית המתפתחת גרם תוצאות נוראות.

בתחילת 1938, לאחר מאבק פוליטי ממושך בין סטלין ותומכיו לבין המתנגדים, אושרה הצעת החוקה החדשה בוועד המרכזי של המפלגה. אך הפרטוקרטים בהנהגות המקומיות התנגדו למתן זכות הבחירה לאזרחים שאינם חברי מפלגה, ולכן ניסו להוכיח כי רבים מאלה שחזרו מהגלות מחזיקים בדעות פשיסטיות וריאקציוניות ומנסים לערער את הסדר הציבורי. למטרה זו הגישו מוסדות מקומיים מאות תביעות סרק. באווירה זו של רדיפה פוליטית ובתנאים של איום נאצי גובר ממערב, עוצבה טרמינולוגיה חדשה ומסוכנת בדבר "בוגדים" ו"בלוק טרור טרוצקיסטי-פשיסטי". בכירים שביקשו למצוא חן בעיני סטלין, כמו ראש NKVD ניקולאי ייזוב, עודדו את השלוש לחרוג מתפקידן המקורי, לערוך חקירות ואף להורות על הוצאות להורג. לקראת סוף שנת 1938 החליף לוורנטי בריה את ייזוב בראש NKVD.

סטלין, שראה את התוצאות ההרסניות והמסוכנות עבורו אישית של צבירת הכוח בידי NKVD, החליט להחליף את הצוותים שאיישו את מנגנוני הביטחון הלאומי. במסגרת מהלך זה, חברי הטרויקות שביצעו את הרדיפות של 1937 הוצאו ברובם להורג.

סטלין נחל אפוא ניצחון במאבק הפנים-מפלגתי: הוא הצליח להחליף את הקאדרים הוותיקים באליטה טכנוקרטית חדשה, אשר חבה לו את מינויה והייתה נאמנה לו. אך שינוי זה התרחש לאחר מרחץ דמים נורא, אותו נאלץ השלטון להצדיק.

כפי שעולה מתיעוד שיחתם ב-1947 של סטלין ושר התרבות ז'דנוב עם אייזנשטיין וצ'רקסוב (השחקן שממלא את תפקיד איוון האיום בסרט), זה בדיוק מה שסטלין רצה: להארות בסרט מדוע אכזרותו של איוון האיום כלפי הבוויארים וטרור האופרצי'ניקים היו מוצדקים וחיוניים לשימור המנגנון המדיני.

ריקוד האופרצי'ניקים

הפרסונליזציה של הדמויות בסצנה של ריקוד האופרצי'ניקים, שנבעה מדרישותיו של סטלין, ברורה למדי. את סטלין מייצגת דמותו של איוון האיום. כפי שעולה מקובץ זיכרונותיו של אייזנשטיין, הבוויארים – שלא נוכחים בסצנה אך מוזכרים בשירת האופרצי'ניקים – מייצגים את הקאדרים המפלגתיים המושחתים לכאורה (הפרטוקרטיה), בעוד האופרצי'ניקים עצמם – במגפיהם השחורים ובתלבושות משרות הפחד, מייצגים את פקיד NKVD. דמותו של התליין הראשי ורב המרצחים, בסמאנוב הבן, מייצגת את ייזוב, בעוד

עצירים פלסטינים ולבנונים כפי שצולמו במחנה "אנצאר" בדרום לבנון ב-1982 (צילום ארכיון: השבועון ז'ן אפריק)

"זו הדרך" ממליץ על כותרים שפורסמו מאז ראש השנה

עשרה ספרים לקריאה בחג

קדמו לו קבצי השירה "בצע" (2014) ו"יחסי בעלות" (2020). הספר הנוכחי הוא אסופה של מסות אישיות שראו אור בעיתונות הכתובה ובמקוונת מאז המחאה החברתית ההמונית שפרצה בישראל בקיץ 2011.

בשירה ובספרה אין פרוש מסתירה את תמיכתה במאבק המעמדי (הייתה בעבר חברת ועד עובדי "הארץ") ואת איבתה לקפיטליזם ולניצול. זו כתיבה אישית ראויה וקולחת, אשר נובעת מן "הזעם הנורא והישר והמובן על העקירה מהבית, כמו הזעם של פלסטינים או של מפונים מגבעת עמל", כפי שהיא כותבת במסה "עקירה תל-אביבית".

ניצב לא ממש דומם

"ניצב דומם ועוד סיפורי עוצמה" הוא כותרת הספר שפרסמה אראלה דוניבסקי (הוצאת פרדס). זה אוסף של רשימות על בני אדם החיים את המציאות הכאובה של כיבוש השטחים הפלסטיניים.

דוניבסקי, הנמנית עם הפעילים בדרום הר חברון, נולדה וגדלה בחיפה. באמצע שנות הששים הגיעה, במסגרת גרעין השומר הצעיר, לקיבוץ שובל שבנגב ומאז היא חיה בקיבוץ. כמדריכה בתנועת נוער ערכה אתולוגיה של תרגומים מן הספרות הערבית. כמחנכת היא יזמה במחצית השנייה של שנות השמונים את המפעל "ילדים מלמדים ילדים", בו התנסו בני נוער יהודים וערבים בתהליך ייחודי של לימוד הדדי. במחצית השנייה של שנות התשעים נמנתה דוניבסקי עם היוזמים והמובילים של סדנאות משותפות לישראלים ולפלסטינים בשכם ובעזה שעסקו בהתמרה של הסבל האישי הנובע מן הסכסוך.

בלב מציאות של סכסוך מתמשך, במציאות איסימטרית, כוחנית ומדממת, במציאות של דיכוי והשפלה, רוקמת המחברת קשרים אישיים מתמשכים ועמוקים, קשרים של כבוד, אמון והדדיות, קשרי אהבה.

מדי חצי שנה, בגיליונות "זו הדרך" המורחבים המתפרסמים לרגל ראש השנה ופסח, ממליצה המערכת על שורה של ספרים ומבחרים. זו אינה רשימה ממצה, כמובן, ישנם עוד רבים וטובים שפורסמו בשפה העברית – אבל בהחלט רשימה ראשונה.

סיפורו של מחנה אנצאר

"אנצאר, קו לבן דק – סיפורו של מחנה השבויים בדרום לבנון" הוא ספר הביכורים של דותן נווה שפורסם באחרונה. נווה כבר ביים, יחד עם ציפי ביידר, לפני שנים סרט תיעודי על מחנה "אנצאר" הידוע לשמצה. את המחנה הקימו כוחות הכיבוש הישראליים בדרום לבנון ב-1982 ושהו בו כ-7,000 עצירים לבנונים ופלסטינים. מחנה השבויים היה מורכב מאוהלים המוקפים גדר וסוללות עפר. איבטחו אותו חיילי מילואים שישבו במגדלי השמירה סביב הגדרות.

ב-2 באפריל 1985 פונו 1,200 העצירים שהיו כלואים בו באותה עת לכלא עתלית בישראל. 600 נוספים שוחררו למחרת לכפריהם בדרום לבנון והכלא נסגר. לאחר סגירתו מחקו דחפורי צה"ל כל זכר פיסי לקיומו.

ספרו של דותן ובו עדויותיהם של חיילים ועצירים פורסם בהוצאה עצמית. הספר מביא לראשונה גם את סיפורו של "אנצארית", מתקן מעצר לנשים שפעל בבסיס צה"ל בעיר נבטיה, אף היא בדרום לבנון. קיומו של מתקן זה לא נחשף בעת פעילותו. "אנצאר", כאמור, פונה לפני 39 שנה. מעניין כמה עשורים עוד יעברו עד שיחשפו העדויות ממחנה השבויים "שדה תימן" שהוקם בדרום הארץ במקביל לתחילת המלחמה בעזה. עדויות שפורסמו על הנעשה בו מצמררות.

סיבות להישאר ולהיאבק

המשוררת והפעילה החברתית תהל פרוש פרסמה בהוצאת הקיבוץ המאוחד את ספרה האחרון עד כה "סיבות להישאר".

ישראלי ופולסטיני נפגשים

מעטים הם הספרים העומדים במרכז מחלוקת פוליטית, ליתר דיוק במרכזו של התקפה ימנית. הרומן "אפירוגון", שפורסם באחרונה, פרי מחקר וראיונות שערך הסופר האירי קולום מק'קאן בישראל ובפולסטין, הוא אחד מהם. הספר שהופיע בהוצאת ספרי נובמבר עורר רדיפה פוליטית. עיריית חיפה אסרה להשיקו בבית הגפן העירוני והאירוע עבר למרכז מוסאוא. האיסור היה זר לעיר הידועה בחיים המשותפים בה. ואכן לאחרונה הדיחו התושבים את ראשת העיר עינת קליש רותם שאסרה את ההשקה בבית הגפן. הבחירה בחיפה הולמת את השקתו של רומן דו-לאומי כמו "אפירוגון". הרומן מתחקה אחר רמי אלחנן, ששכל את בתו סמדר בפיגוע ברחוב בן יהודה בירושלים ב-1994, ואחרי כסאם עראמין שחייל ירה בבתו ב-2007, בעת שקנתה ממתקים בכפר ענאתא, צפונית-מזרחית לירושלים.

אפקט הפרפר של דרוויש

"אפקט הפרפר", ספרו האחרון של המשורר הלאומי הפולסטיני מחמוד דרוויש (1941-2008) ראה אור בשנת מותו ועורר עניין רב ברחבי העולם. בדצמבר האחרון פורסם בהוצאת הקיבוץ המאוחד תרגומה של עפרה בנג'ו לשירים ולקטעי הפרוזה השירית המרכיבים אותו. לדברי בנג'ו, "הם נקראים כדברי הגות קיומיים, ובה בעת כרישומי ציור עדינים, שלא נעדר מהם המבט השוכבי וההומוריסטי, הסרקסטי לעתים, שנותן המחבר בשאלת החיים והמוות. במידת מה, אכן, בספר זה מונחים לפנינו מעין סיכום של חיי דרוויש ואולי גם דברי פרידה מהם".

יהודי אתיופיה והמסע לשוויין

עו"ד רוני (פנטנש) מלכאי היא אשת תקשורת ופעילה לקידום שוויון ולצמצום פערים חברתיים. מלכאי עלתה ארצה בילדותה במסע ארוך ברגל דרך סודן, יחד עם משפחתה. מלכאי פרסמה באחרונה בהוצאת ידיעות ספרים את ספרה "עוצמה שחורה – יהודי אתיופיה והמסע לשוויין". זה סיפורה של קהילה הנאבקת יום-יום למען זכויות חבריה כשוויים, כבני אדם, למען עתיד של שוויין. הספר גם מאתגר את החברה הישראלית ונוגע באפליה, בגזענות, בדעות קדומות.

... ובקרב: אליאס ח'ורי

בקרב ממש, בחודש מאי, עומד להתפרסם בהוצאת פרס "אדם בדמותי", הרומן השלישי בטריולוגיה "ילדי הגטו – שמי אדם" של הסופר הלבנוני אליאס ח'ורי. "אדם בדמותי" חותם את סיפור מסעו של אדם דנון בין לוד, חיפה, יפו וניר יורק. האירועים ברומן מתרחשים ברובם בניו יורק, בסתיו חייו של האדם, כשהוא פוגש שדים ורוחות מעברו, וביניהם את השחקן ג'וליאנו מר ואת אמו ארנה, ואת המשורר הלאומי הפולסטיני ראשד חסיין, המשמשים גם הם מראות לפענוח סוד. את הרומן, שפורסם במסגרת סדרת מכתוב של מכון ון ליר בירושלים, חותמת שיחה של המתרגם יהודה שנהבי-הרובני עם אליאס ח'ורי לרגל פרסום הרומן בעברית. זה יהיה ספרו התשיעי של הסופר הלבנוני המתפרסם בישראל. קדמו לו: "באב אלשמס", "יאלו", "פנים לבנות", "מסעו של גנדי הקטן", "פקעת של סודות", "ילדי הגטו – שמי אדם", "סטלה מאריס" ו"כאילו ישנה".

יוסי אבו

זיכרונותיו של איש לא פשוט

המורה והפעיל הקומוניסטי נימר מורקוס (1930-2013) פרסם ב-1999 בערבית את ספרו "חזק מהשכחה (מכתב לבתי): זיכרונות לא פשוטים של אדם פשוט". בינואר האחרון פורסם בהוצאת פרס תרגומו לעברית מעשה ידיה של ברוריה הורוביץ.

מורקוס נבחר לראשות המועצה המקומית של כפר יאסיף וכיהן בתפקיד זה בין השנים 1979-1999. במהלך תקופה זו כיהן גם בתפקיד מזכיר הוועד הארצי של ראשי הרשויות המקומיות הערביות. יזם את הקמת ועדת המעקב לענייני החינוך הערבי. היה בין יוזמי השביתה ביום האדמה הראשון ב-1976 וממקימי החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש) ב-1977.

מורקוס האמין עד יומו האחרון שהמאבק למען כבוד האדם, גבר או אישה, ונגד ההרסנות האלימה של הניאור-ליברליזם, הפנאטיות הדתית והלאומנות, עשוי לשמש בסיס משותף לאחוזת אמת בין יהודים לבין ערבים.

מדריך לקריאה ביקורתית

"ידעת שערון קשת 12 מוחזק על ידי הבעלים של 'קוקה קולה'? שקיים מחירון לפרסום כתבות ממומנות המתחזות לכתבות עיתונאיות? ששימוש במילים מסוימות חושף כי הכתבה שקרית או ממומנת?" - לשאלות אלה ונוספות משיב תומר אביטל בספרו "מדריך מעשי לקריאה ביקורתית" בהוצאת איחוד העיתונות העצמאית.

אביטל הוא עיתונאי ופעיל חברתי, הנמנה עם מייסדי הגופים העצמאיים "שקוף" ו"לובי 99". כתב והגיש פינות בתוכנית "עובדה", ב"כלכליסט", ב"הצינור", בערוץ 14, ב"הארץ", ב"מקור ראשון" וב"כאן". פרסם את ספר המתח "המשכן – תעלומת רצח במסדרונות הכנסת" (הוצאת עם עובד). בין לבין, הוא נאבק למען חברה צודקת. קיימת גרסה חגיגית של הספר (68 עמודים) באתר "שקוף".

סיפורי אבו הישאם

לראשונה פורסמה השנה בשפה העברית אסופת הסיפורים הקצרים "קושאן" של הסופר מוחמד נפאע (1940-2021), אשר כיהן במשך עשור כמזכ"ל המפלגה הקומוניסטית הישראלית. הספר, בתרגומו של קולקטיב מתרגמים וחוקרים ערבים ויהודים, הופיע בסדרה מפתוב.

נפאע (אבו הישאם) נולד בכפר בית ג'ן, השוכן על אחת הפסגות הגבוהות בגליל העליון. נמנה עם ראשוני הסרבנים הערבים-הדרוזים לגיוס לצה"ל. למד ספרות עברית וספרות ערבית באוניברסיטה העברית. בצעירותו הצטרף למק"י ובהמשך נבחר למוסדותיה. כיהן שנתיים כחבר נוסת מטעם חד"ש. אף-על-פי שפרסם בחייו גם נובלה ומחזה, נודע נפאע בעיקר כאמן הסיפור הקצר. סיפוריו פורסמו ברובם במוות של המפלגה הקומוניסטית – בעיקר ביומון "אל-אתיחאד" ובירחון הספרותי "אל-ג'דיד". קובץ סיפוריו הראשון ראה אור ב-1976, ובמהלך השנים פרסם עוד שבעה קבצים.

סיפוריו של נפאע תורגמו לאנגלית, לצרפתית, לרוסית, לספרדית ולגרמנית. סיפורו "המח'תאר החדש של אלסמועי" נכלל בקובץ בעברית "בלשון כרותה" (2019), שיצא אף הוא לאור בסדרה מכתוב.

הסיפורים בקובץ "קושאן" תורגמו במודל התרגום-בדיאלוג של מפתוב. על התרגום עבדו חמש קבוצות של מתרגמים יהודים וערבים. עסקה בו סדנת מכתוב לתרגום, שנמשכה שלושה ימים בספטמבר אשתקד והתקיימה במרכז משכנות שאננים בירושלים.

ההיסטוריון אדם רז על המלחמה-שאין-לה-סוף

ספר חדש: הדרך לשבעה באוקטובר

הקרקעית, בפרט. רז מראה כיצד נתניהו עשה שימוש ברגשות הנגם שהציפו את הישראלים לאחר קציר הדמים ביישובי הנגב המערבי והסביבה כדי לקדם מדיניות החותרת, הלכה למעשה, לשמר את הסכסוך האזורי ואת האינטרסים שחמאס מייצג. האופן שבו נתניהו מנהל את המלחמה מלמד, שהוא פועל ביודעין כדי להנציח את מעגל הדמים. בדרכו זו הופך נתניהו את ישראל למדינה מצורעת הן במשפחת העמים והן מבחינת אופייה של החברה הישראלית.

אירוע השקה של ספרו של אדם רז יתקיים ביום חמישי, 9 במאי, בשעה 19:30, בהשתתפות המחבר ואורחים, באולם הגדה השמאלית, רחוב אחד העם 70, תל-אביב.

יוסי אבו

היה או לא היה - אילנה רובינא ואלכסנדר פן

המופע "היה או לא היה" מוקדש לזמרת אילנה רובינא (1934-2020) ולאביה, המשורר הקומוניסט אלכסנדר פן. אילנה נולדה לשחקנית חנה רובינא, אז הגברת הראשונה של התיאטרון העברי, בעקבות סיפור אהבה סוער שלה עם פן בתל-אביב.

המופע מביא את סיפורם המרתק של גיבוריו עם מיטב השירים המולחנים של פן: "וידוי", "היה או לא היה", "מעמק לגבעה", "אדמה אדמתי", ו"סורו ממני" ועם שיריה האהובים של אילנה בתו וביניהם "איריסים", "לך איתה", "ספני שלמה המלך", "ביקשתי אש" ו"הבלדה על נערי שגדל". משתתפות במופע: מיטל טרבלסי, אלה תדמור, מיקה קרני ואביבה אבידן. האירוע יתקיים בשבת הקרובה (27.4) בשעה 19:00 במסגרת הפסטיבל "ימי זמר" בתיאטרון חולון.

במקביל העלו השחקנים של תיאטרון ניקו ניתאי לאחרונה הצגה מקורית העוסקת בפרק האחרון, האינטימי והפחות מוכר בחייו של פן. ההצגה נעה על ציר הזמן שבין ההווה - אחרית חייו של המשורר הידוע, לבין עברו הסוער ורווי הטלטלות, היצרים, האידיאלים הנשגבים, האלכוהול והמשפחה. הבימאית דורית ניתאי-נאמן מסרה: "המחזה נוגע בחשבון הנפש של יוצר ענק שהודר מהשיח המרכזי בשל בחירותיו הפוליטיות".

ההצגה מבוססת על מחזה מאת דני הורוביץ בעיבודה של ניתאי-נאמן. משתתפים בה השחקנים: אייל שכטר, שירה פרבר, מורן אלון, יפתח רווה, יואב סדובסקי, אבישג סרף, נטע עמנואל ואליהו פלאי.

בין 1947 ל-1965 פרסם אלכסנדר פן (1906-1972) טורים פוליטיים ביומון "קול העם" של מק"י וחתם עליהם בפסבדונים יוד חת - ראשי תיבות של "יישר חוץ" (קוץ) על משקל יישר כוח. ב-1937, בעיצומה של מלחמת האזרחים בספרד, פרסם ב"קול העם" (אז - שבועון מחתרתי) את הפואמה "ספרד על המוקד".

י"א

בהוצאת פרדס עומד להתפרסם ספרו של ההיסטוריון אדם רז: "הדרך לשבעה באוקטובר: בנימין נתניהו, הנצחת הסכסוך והידרדרותה המוסרית של ישראל". הספר מציג את מערכת היחסים בין ארגון חמאס לבין נתניהו, מתקופת כניסתו למשרד ראש הממשלה ב-1996 ועד לימי המלחמה בעזה.

הנצחת הסכסוך

החלק הראשון בספר מתאר את זהות האינטרסים בין חמאס לנתניהו בכל הקשור בהתנגדותם המשותפת לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני באמצעות הסכם שלום וחלוקת הארץ. רז סבור שניתוח מדיניות החוץ והביטחון של נתניהו מלמד, כי קו הנצחת הסכסוך שהוביל בעשורים האחרונים עולה בקנה אחד עם תפיסתו לגבי אופיין הרצוי של החברה והפוליטיקה הישראליות, ועם רצונו להובילן בכיוונים סמכותניים ואנטי-דמוקרטיים. אותה "קונספציה של הכלת חמאס", שמרבים לדבר בגנותה בחודשים האחרונים, היא הצד השני של המדיניות שאפשרה לאיראן להגיע עד מדינת סף גרעינית. "הדרך לשבעה באוקטובר" מזכיר פרשות ואירועים שונים מההיסטוריה של השנים האחרונות, ומראה כיצד מנצל נתניהו את מדיניות המלחמה לשימור שלטונו.

מדינה מצורעת

חלקו השני של החיבור, "המדינה המצורעת", דן בשבועות הראשונים של המלחמה ברצועה בכלל, ובהפצצות האסטרטגיות מן האוויר, שהצבא הוציא לפועל עד לכניסה

הפנתרים השחורים, מאבקים מעמדיים, מלחמה, כיבוש וגירוש

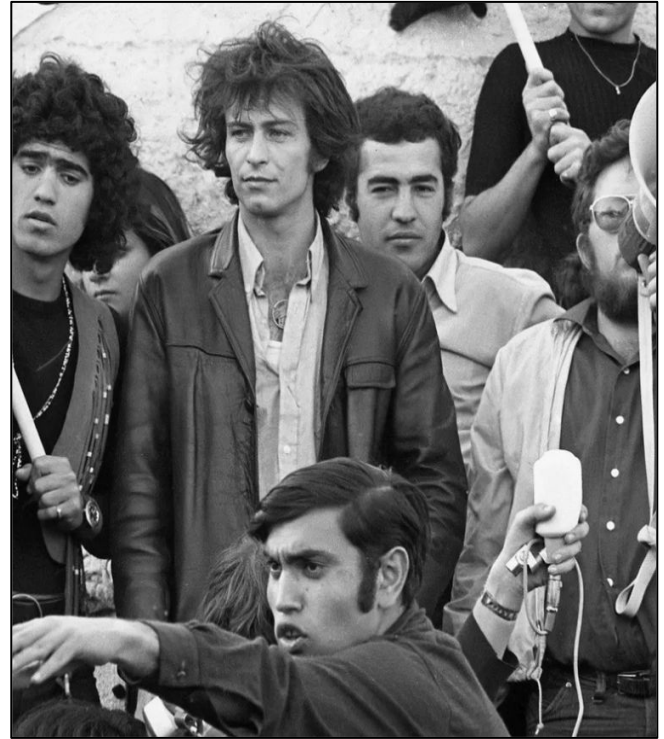
תערוכת הצלם הוותיק יוסף הוכמן

קודמת, "שמיים אדומים" בגבעת חביבה (2018), הציג את חלקו של הקיבוץ בהתהוותה של החברה הישראלית וגם את ראייתו את הקיבוץ באופן אישי.

היה חבר בקבוצת האמנות "המשותף קיבוץ", קבוצת אמנים בקיבוצים שעסקו באמנות, בחברה, באקטיביזם ובסביבה. הקבוצה פעלה מסוף שנות ה-70 ועד שנות ה-90. הוא צילם גם את אחד משיאי פעילותה של הקבוצה סביב הטירה בגעש (שנהרסה לפני כמה שנים והפכה פיסת נדל"ן). הטירה אירחה אמנות אך גם הייתה מונומנט אמנותי-מחאתי כשלעצמה. הוכמן בלט כאמן אקטיביסט בייחוד במחאה נגד המלחמה בלבנון ב-1982.

התערוכה במנשר תינעל בשבת, 4 במאי, בשעה 12:00 בהשקת ספר עם מיטב הצילומים. שעות פתיחת הגלריה: בימים א'-ה' בשעות 11.00-19.00, שבת: 11.00-14.00.

א. בן יאיר

אבי עוז (מימין) קורא סיסמאות במגפון וסעדיה מרציאנו מורה לכיוון התהלכה. הפגנת הפנתרים השחורים בירושלים, 1971 (צילום: יוסף הוכמן)

"צלם, מצלמה, היסטוריה מקוטעת" - זו הכותרת לתערוכת הצילומים בגלריית מנשר (דוד חכמי 18, ת"א) של יוסף הוכמן, הצלם הוותיק. הוכמן תיעד שנים רבות אירועים פוליטיים, חברתיים ואף מעמדיים עבור העיתון "על המשמר". לדברי האוצר עודד ידעיה, "זו היסטוריה מקוטעת - פאזל ענק שנע בין המצחיק לעצוב, בין החומל למרושע, הרגוע לסוער, החשוב למשני. לצד התוכן קיימים שיבושי המצלמה. רוברט קאפה דיבר פעם על ארבע מצלמותיו שבכל מלחמה או מהפכה, משהו בהן השתבש. הצלם הפלסטיני עימאד בורנאט דיבר על חמש מצלמות שנשברו לו במהלך הפגנות נגד הגדר בכפרו בילעין במשך חמש שנים.

"אצל הוכמן אנחנו עוקבים אחרי שיבושים של המצלמה שנוצרו כתוצאה של תחושה מול האירוע: כהנא נואם על גג מכונית בפלאש שורף, משפחה מגורשת ב-1967 מכפר באזור לטרון בטשטוש תנועה, מחנות הכנה באירופה לקראת עליה - באיכות צילום נמוכה, תעלת סואץ ותעלת המים המתוקים ב-1973 בצילומי צבע בצבעים דהויים, הפגנות שלום עכשיו, הפנתרים ועוד - בשמש וניגודיות כמעט בלתי אפשרית; ובכולם - שריטות, אבק ועוד".

הוכמן, יליד ארגנטינה מתעד ומצלם משנות ה-50, למן הרגע בו ידו אחזה במצלמה כנער. אלה מעגלי חיים ברזולוציות של אדם, מקום, חברה ועולם. כחבר קיבוץ מ-1960, ליווה הוכמן את התפתחות האתוס הציוני-קיבוצי ושיברו. היה חבר קיבוץ הראל עד לפילוגו (השני) ולאחר מכן חבר קיבוץ געש,

כמה מצילומיו אף צונזרו על ידיו: צנזורה עצמית שנמשכה שנים, מפאת הקושי להציגם בחברה הישראלית. בתערוכה

דווקא עכשיו: אהבה אחת בשתי שפות

"אדבר איתך; אהבה אחת - שתי שפות" - זאת כותרתו של מופע מוסיקלי מרשים ומרגש שעלה לאחרונה ביוזמה משותפת של תזמורת המהפכה ושל בית הגפן החיפאי. המופע כולל שירי אהבה עבריים המתורגמים לערבית ושירי אהבה ערביים המתורגמים לעברית. כל שיר מתורגם ומושר על הבימה בעירוב שמקצתו שפת המקור ורובו תרגום. בדרך כלל שרו הזמרים בשפה שאינה שפת-אמם. דיקלה ורביד כחלני שרו על-פי-רוב בערבית, ונור דרוויש ואכרם עודה שרו בעברית. שיאו של הערב היה כאשר זמרת הסופרן המעולה דרוויש שרה בערבית את שירו של ח"נ ביאליק "הכניסי תחת כנפך".

השירים כולם לוו בעיבודים תזמורתיים חדשים שנכתבו עבור תזמורת המהפכה בשילוב מוסיקלי מערבי-ערבי, כולל פריטה על כלים ערביים ובהם קאנון, עוד ונאי ודרבוקות.

להעלאת המופע בימים אלה של שפיכות דמים - החל בטבח 7 באוקטובר (ועוד הרבה זמן לפני) והמשך במלחמה הנפשעת שמנהל צה"ל כבר יותר מחצי שנה בעזה - יש משמעות ייחודית. זוהר שרון, אוצר ומנהל אמנותי של תזמורת המהפכה, כתב: "בעתות משבר, כשיש הרגשה שהדברים מתפרקים והשנאה גוברת, זה הזמן להשמיע את הקול השפוי שחושב אחרת. חשוב לדעת שיש אהבה ותקווה בעולם ולא רק שנאה, סבל ומלחמה. אנחנו באמת ובתמים מאמינים שכדי לנצח את החושך צריך בראש ובראשונה להגביר את האור".

המופע מרגש במיוחד ומלהיב את הקהל, אשר מצליח להשתחרר מדעות קדומות וגזעניות ומיאיוש והשלמה עם המצב הקיים. כל זאת בביצוע אמנותי מעולה של התזמורת ושל הזמרים היהודים והערבים. אנו התרגשנו ונהנינו יחד עם קהל נלהב ב-10 באפריל בבית האופרה. מומלץ לכל מי שטרם ראה. המופעים הקרובים: 29.4 בהיכל אמנויות הבמה, הרצליה; 15.7 בבית האופרה, תל אביב.

נסים ברכה

200 ימים למלחמה בעזה

מתפקדים, נאלצים ארגוני סיוע להסתמך במידה רבה על מעבר כרם שלום, שבו תהליכי בדיקה ממושכים גורמים עיכובים משמעותיים, צווארי בקבוק ואתגרים לוגיסטיים. לראשונה מזה יותר משישה חודשים, שלוש שיירות שאירגנה תכנית המזון העולמית (WFP) חצו את מעבר ארז לצפון עזה בימים 14-16 באפריל, וכמה מאפיות חידשו את פעילותן בצפון ובמרכז עזה. מניעת גישה של משלחות סיוע מהווה גם היא מכשול מרכזי. בין ה-1 ל-19 באפריל, כניסתן של 15% (27 מתוך 181) ממשלחות הסיוע לצפון עזה ואזורים בדרום עזה לא אושרה או סוכלה על ידי הרשויות הישראליות.

השבוע (23.4) צוין היום ה-200 למלחמה ברצועת עזה. הדיווחים על הפגזות ישראליות מן האוויר, היבשה והים על מרבית שטחה של רצועת עזה נמשכים. ההפצצות גורמות הרג של אזרחים נוספים, עקירה והרס בתים ותשתיות אזרחיות. בדברים שנשא בשבוע שעבר בפני מועצת הביטחון הצהיר המזכיר הכללי של האו"ם, אנטוניו גוטרש: "שני מיליון פלסטינים נחשפו למוות, הרס ושלילת סיוע הומניטרי מציל חיים; הם עומדים כעת בפני סכנת רעב. פעולה ישראלית ברפיח תחמיר את האסון ההומניטרי הזה. כדי למנוע את הרעב העומד בפתח ומקרי מוות נוספים הניתנים למניעה, יש צורך בקפיצה קוונטית בהגשת סיוע הומניטרי לפלסטינים בעזה. מתן סיוע נרחב דורש שיתוף פעולה מלא ואקטיבי מצד ישראל שיאפשר ביצוע של פעולות הומניטריות". עוד קרא להפסקת אש מידית ולסיום המלחמה כדי למנוע קורבנות נוספים. לפי נתוני משרד הבריאות בעזה, בין 7 באוקטובר 2023 ל-22 באפריל 2024, לפחות 34,151 פלסטינים נהרגו בעזה, רובם נשים וילדים, ו-77,084 פלסטינים נפצעו. כמו כן, מאז תחילת המבצע הקרקעי נהרגו בעזה 259 חיילים, ו-1,574 חיילים נפצעו. בנוסף, בישראל נהרגו יותר מ-1,200 ישראלים (ביניהם חיילים) ואזרחים זרים, בהם 33 ילדים, רוב רובם ב-7 באוקטובר. להערכת הרשויות בישראל, 133 ישראלים ואזרחים זרים עדיין בשבי בעזה. הנתון כולל גם הרוגים שגופותיהם מוחזקות בעזה. יצוין שחרף הידיעות בדבר סיוע מוגבר לתושבי הרצועה, מכשולים מרובים ממשיכים לעכב מתן סיוע הומניטרי דחוף בזמן אמת ברחבי עזה. מאחר שמעברי יבשה מעטים

חד"ש ומק"י
מזמינות את הציבור הרחב לאירועי
1 במאי 2024
נצרת

יום שבת, 27.4, 10:30
 צעדה מרח' תאופיק זיאד לכיכר המעיין

תל אביב יפו
 יום רביעי, 1.5, 17:00
 צעדה מרחבת תיאטרון גשר

גליל מערבי
 יום רביעי, 1.5, 18:30
 צעדה מאבו סנאן לרחבת 1 במאי בכפר יאסיף
ירושלים

אתגרי איגוד עובדים בזמן מלחמה
 שיחה עם ד"ר אפרים דויד
 יום חמישי, 25.4, 18:00, רחוב כורש 14

לקוראי 'זו הדרך' ומפיצייו
 הגליון הבא של השבועון יפורסם ב-8 במאי
בברכת חגים שמחים ממערכת 'זו הדרך'

ועד מחוז ת"א-יפו של מק"י

אבל על מותה ללא עת של האדריכלית,
 הקומוניסטית המסורה,
 והמנהיגה ללא חת בקהילתה ברמלה

בותינה דביט

ומשתתף באבל המשפחה

למשפחת דביט

איתכם בצער על מותה של

בותינה דביט

שבפעילותה המקצועית והחברתית
 תרמה רבות לקידום מעמד הנשים
 המזכירות הארצית של תנד"י

